

Till Miljö- och energidepartementet
Kemikalieenheten:

m.registrator@regeringskansliet.se

annika.lofgren@regeringskansliet.se

Miljö- och energidepartementets dnr. M2017/00779/Ke

Remissvar angående utredningen om Styrmedel för att förebygga uppkomst av avfall i syfte att främja en cirkulär ekonomi, dir. 2016:13 (Betänkande av utredningen cirkulär ekonomi, SOU 2017:22)

Föreningen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige (Svemin) är nationell branschförening för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige. Antalet medlemsföretag uppgår till ett 40-tal. Medlemsverksamheterna förekommer i hela landet, varav gruvorna huvudsakligen är lokaliserade till norra Sverige och Bergslagen.

Svemin tackar för möjligheten att lämna synpunkter på ovan nämnda betänkande. Svemins remissvar avser huvudsakligen del 1 ("Cirkulär ekonomi för hållbarhet och konkurrenskraft") i betänkandet och med utgångspunkt för vilken betydelse det bedöms ha konsekvenser för den svenska gruvnäringen.

1 Sammanfattning

Svemin delar utredarnas uppfattning att det saknas en strategi och övergripande handlingsplan för Sveriges hållbarhetsarbete och hur Sverige som nation ska åstadkomma en cirkulär ekonomi. Detta behöver åtgärdas. Svemin stödjer förslaget att inrätta en delegation för cirkulär ekonomi under Näringsdepartementet.

Hur en mer cirkulär ekonomi ska åstadkommas är en komplex fråga. Svemin vill understryka att även om återanvändning och återvinning är ett självklart mål i samhället så kommer det under lång tid framöver att behövas primär utvinning av metaller och mineral för att täcka behov hos en växande global befolkning och för att kunna ställa om till en alltmer digitaliserad och elektronisk resursförsörjning.

2 Linjär vs cirkulär ekonomi

I utredningen beskrivs hur linjär ekonomi är ohållbar. Det stämmer givetvis i den schematiska beskrivning som ges i utredningen. Det stämmer också att vi globalt måste övergå till konsumtionsmönster som är mer cirkulära. Men, övergången från linjär till cirkulär ekonomi är en process som redan pågår, om än med utmaningar av varierande slag. Låt oss ge några exempel på hur den svenska gruvnäringen arbetar.

I utredningen nämns att gruvavfall utgör 83 procent av den totala mängden avfall i Sverige. Det stämmer att det uppstår en stor mängd avfall från utvinning av metaller och mineral. Särskilt om man beskriver avfallets omfattning i vikt, jämfört med annat avfall. Berg väger typiskt sett mer än annat avfall. Vad som sällan framkommer är att den svenska gruv- och mineralindustrin är högeffektiv ifråga om utvinning. Boliden Mineral utvinnet framgångsrikt koppar från låggradig malm i Aitik. Så framgångsrikt att Aitik beskrivs som världens mest effektiva koppardagbrott. Det är något som alla svenskar borde vara stolta över.

Det avfall som oundvikligen uppstår från utvinning av metaller och mineral är av olika slag och karakter. En del måste tas om hand med kvalificerad teknik för att förhindra oönskade miljöeffekter till följd av de kemiska processer som uppstår när olika grundämnen och kemiska föreningar kommer i kontakt med varandra. Andra delar av avfallet används, eller skulle mycket väl gå att använda, som byggmaterial i till exempel vägar eller andra anläggningsytor. Problemet är att det är både kostsamt och genererar utsläpp att transportera avfallet så användningen sker normalt bara i gruvans närområde. Tyvärr förekommer det också att myndigheter sinsemellan är oense om hur regelverken om avfall ska tolkas, vilket förhindrar ett effektivt utnyttjande av restprodukter som vore utmärkta att använda som anläggningsmaterial. Ett exempel är den järnsand som är en biprodukt av Bolidens metallframställning i Rönnskärsverken. Myndigheternas olika uppfattning om hur avfallsagstiftningen ska tolkas motverkar i det fallet hela grundidén med en cirkulär ekonomi.

Det förtjänar också att påpekas att svensk gruvindustri har kommit långt när det gäller att sluta systemen för vattenanvändning i anrikningsprocesserna. Istället för att behöva ta vatten från närliggande sjöar eller vattendrag så renas det använda processvattnet och kan återanvändas. Det ska också nämnas att den svenska gruvnäringen, i jämförelse med gruvnäringen globalt, redan ligger förhållandevis lågt ifråga om koldioxidutsläpp från produktionen och det pågår ett kontinuerligt arbete med att sänka utsläppen ytterligare genom att i högre grad övergå till elektrisk istället för fossilberoende drift i verksamheterna. Här kan särskilt lyftas fram att LKAB, som är EU:s största järnmalmsproducent, har bildat ett gemensamt bolag tillsammans med SSAB och Vattenfall med mål att utveckla teknik för koldioxidfri järn- och ståltillverkning. Projektet är unikt i sitt slag.

Ett av de fyra systemvillkor för hållbarhet som utredningen nämner är att naturen inte ska utsättas för en systematisk koncentrationsökning av ämnen från berggrunden (se avsnitt 3.3 i utredningen). Svemin anser att det är självklart att när det gäller utvinning så ska en så hög anrikningsgrad som möjligt ska eftersträvas i syfte att kunna utvinna så hög andel metaller och mineral som möjligt av det material som bryts. Självklart ska också återanvändning och återanvändning ske i så hög grad som möjligt. Det gäller naturligtvis för all resursanvändning och i detta avseende har metaller mycket hög potential eftersom de är grundämnen som i princip kan återvinnas oändligt antal gånger. Hur stor del metaller som återvinnas respektive går förlorade eller minskar i värde beror i stor utsträckning på hur de produkter där de ingår är sammansatta. På den punkten finns det mycket att göra. Oavsett detta är det viktigt att alla beslutsfattare, särskilt vid beslut om regler och styrmedel, förstår att ett fortsatt tillskott av jungfruligt utvunna metaller och mineral är nödvändigt under en obestämbar tid framöver. Faktum är att det är en förutsättning för att kunna ställa om till cirkulär ekonomi och för

att uppnå målen i Agenda 2030, som förutsätter tilltagande digitalisering och nya tekniker för energi-
produktion. Både nuvarande regering och kommande regeringar måste se till att företag inom den
svenska gruvnäringen finns med och är en självklar del av den omställningen.

3 Utredningens iakttagelser och förslag

Utredningen konstaterar att det behövs förändrade spelregler och ett utvecklat samspel mellan
näringsliv, forskning, stat och medborgare för att styra in utvecklingen och innovationskraften i lång-
siktigt hållbara banor (se avsnitt 4.7.1 i utredningen). Svemin delar utredningens uppfattning. Det är
viktigt att det finns en tydlig vilja och inriktning på statens hållbarhetsambitioner. Det kommer att
krävas omställningar och förändringar hos både myndigheter, företag och medborgare. För att kunna
satsa på innovationer och utveckling som innebär övergång till en cirkulär ekonomi behöver de
svenska företagen förutsebarhet och tydliga spelregler. De behöver regler som inte hämmar deras
konkurrenskraft. Staten måste ha ett helhetsperspektiv i hållbarhetsambitioner och agera långsik-
tigt. Det måste finnas en ömsesidighet mellan staten och näringslivet för att få en fungerande cirku-
lär ekonomi.

Utredningen konstaterar att den svenska ambitionen bör vara att förtydliga och samla statens styr-
ning av hållbarhetsarbetet och att Agenda 2030 bör ses som en möjlighet att uppnå detta (se avsnitt
8.5 i utredningen). Svemin delar utredningens uppfattning.

Utredningen konstaterar att målsättningar och åtgärder kopplade till cirkulär ekonomi på ett natur-
ligt sätt omfattar både miljöfrågornas globala dimension och Sveriges konkurrenskraft på globala
marknader och bedömer att den typen av mål, jämfört med miljö kvalitetsmål, sannolikt är lättare att
koppla till den egna verksamheten i både företag och offentliga organisationer (se avsnitt 8.5 i utred-
ningen). Svemin delar utredningens uppfattning. Vid utformning av olika typer av regler som har
bäring på cirkulär ekonomi, allt ifrån miljöskyddsregler till styrmedel, är det mycket viktigt att väga in
både globala, nationella, regionala aspekter och se till att det svenska företagsklimatet ger förutsätt-
ningar att bidra till en mer cirkulär ekonomi.

Utredningen konstaterar att skatteväxling är en möjlig väg för att åstadkomma cirkulär ekonomi och i
kapitel 10 i utredningen ges ett antal förslag på alternativa förändringar av skattesystemet. Svemin
konstaterar att frågan om hur skattesystemet mest effektivt kan bidra till en mer cirkulär ekonomi är
komplex och föreslår att det utreds närmare inom ramen för den delegation som utredningen före-
slår (se nedan).

Utredningen föreslår att det inrättas en tidsbegränsad delegation för cirkulär ekonomi, direkt under
Näringsdepartementet (se kapitel 9 i utredningen). Svemin stödjer utredningens förslag.

Stockholm den 28 juni 2017

Svemin, genom

Per Ahl, vd

Kerstin Brinnen, branschjurist